

Ольга Михайлівна БАЛИНСЬКА,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Львівського державного університету внутрішніх справ,
вул. Городоцька, 26, м. Львів, 79000,
olga_bal@ukr.net

УДК 340.12

СЕМІОТИКА ПРАВА: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД І НАУКОВИЙ НАПРЯМ

На основі аналізу наукових досліджень у сфері семіотики доводиться, що семіотику права можна вважати методологічним підходом і водночас напрямом філософії права. Ця галузь знань має свій об'єкт дослідження — суспільні відносини як сукупність знакових явищ, дій, подій, фактів, діючих осіб і відносин між ними, а також специфічний предмет вивчення — право як сукупність знаків і знакових систем, що виникають у процесі правовідносин між соціальними суб'єктами для означення і впорядкування правової дійсності. Семіотика права концептуально охоплює всі основні філософські аспекти права як суспільного феномену, який створений і діє на основі функціонально зорієнтованих кодів, символів, знаків соціальної дійсності. Крім цього, семіотика здатна запропонувати іншим наукам механізм виявлення знаку як медіатора (посередника) зв'язку слова чи поняття та об'єкта відтворення, абсолютного значення і конкретного змісту (в цьому проявляється медіаційна функція семіотичного методологічного підходу). У цьому контексті семіотика права розвиває комунікативний і текстологічний підходи до права.

Ключові слова: методологія, семіоз, семіологія, семіотика, психосеміотика, філософія права.

В епоху глобальної інформатизації людство розвивається у середовищі як загальній знаковій системі. Інформацію, що міститься у знаках, визнають важливою самостійною категорією. Ці знаки є інформаційними моделями речей, предметів, явищ, фактів, дій, подій, суб'єктів та об'єктів, які вони відтворюють. Такі інформаційні моделі застосовуються у найрізноманітніших екстралінгвістичних ситуаціях і сферах життєдіяльності людини. Однією зі сфер застосування таких інформаційних моделей є соціонормативний простір, зокрема правова дійсність як функціонально-семантичний знаковий сегмент цього простору, відтворений і водночас регульований правом.

На сьогодні перед науковцями у сфері філософії права постала проблема осмислення та аналізу права як системи знакових конструкцій в інформаційному знаковому просторі, що відтворюють правові явища у правосвідомості та впливають на правову культуру соціальних суб'єктів і правопорядок у суспільстві, оскільки правосвідомість не тільки відображає об'єктивну правову дійсність, а й моделює її. Проте одна окрема наука не може розглядати всі проблеми знакової сутності права. Для цього необхідні спільні

дослідження у сфері юридичних (правознавчих) досліджень та спеціальних наук, зокрема науки, що вивчає принципи виникнення та функціонування інформаційних знакових систем. Такою наукою є семіотика (від грец. *semeion* — знак).

Семіотика права започаткована в Україні ще зовсім недавно. Хоча можна вважати, що для цього було достатнє теоретичне підґрунтя. По-перше, в Україні видано низку перекладних праць європейських та американських учених, які дотично досліджували мову права (В. Бенямін, К. Бюлер, Т. А. Дейк, Ж. Піаже), розкривали анатомію і символічну сутність права (О. Гюфе, О. Лейст, Д. Ллойд, П. Рікер, Й. Г. Фіхте, Лон Л. Фуллер, Х. Л. А. Харт), виявляли різноманітні (психологічні, соціологічні, антропологічні, культурологічні, політичні та інші) аспекти функціонування знаків у соціумі (Дж. Бентам, П. Бергер, Ж. Бодріяр, М. Бронуен, Т. Лукман, Р. Фелліцітас, Х.-Д. Кюблер, А. Менегетті, Ф. Нортроп), а також пропонували сприймати і розуміти соціальні феномени як сукупності текстів (К. Дж. Ванхузер, Г. Гадамер, М. Григар, Ж. Деріда, К. Льюїс, Б. Мейлер, С. Пельц та ін.). По-друге, семіотика стала одним із основних методологічних підходів у вивченні процесів формування та функціонування права українськими дослідниками.

Уперше семіотичний підхід як такий був згаданий у дослідженнях українців наприкінці 70-х років і до того ж у контексті юриспруденції (зокрема у працях знаного сьогодні в Україні та далеко за її межами науковця П. М. Рабіновича [1]), а потім — на зламі 80–90-х років ХХ ст., але на цей раз виключно у філологічному контексті. Щоправда, спочатку йшлося лише про окремі напрями семіотики, зокрема структуру лексичної та граматичної семантики (В. Руснівський) [2], яку застосовували навіть у вивченні особливостей текстів права, наприклад, через структурно-семантичний аналіз юридичних документів (Л. М. Саєнко) [3]. Далі цей напрям почали включати у навчальні програми з гуманітарних дисциплін. Так, зокрема, І. Хоменко розкрила семіотичний характер логіки, запропонувавши цей аспект як один із розділів підручника для юристів [4].

У силу зміни ідеологічних орієнтирів офіційної державної політики України змінювалося також методологічне підґрунтя науки, в яку дедалі впевненіше запроваджувалися нові дослідження Західної Європи та Америки. Так, у 2000 році почали з'являтися перші українські видання (перекладні, а також авторські) із системним розглядом семіотики, що надавало цій науці дедалі більшого поширення в Україні. До таких, зокрема, належить друге доповнене видання “Основ семіотики” Дж. Ділі за науковим редагуванням А. Карася [5], у якому українській громадськості вперше було запропоновано системну і цілісну працю в галузі знакових систем, окреслено ключові пункти інтелектуальної інтерпретації людини і світу в контексті парадигми протистояння “реалізм — ідеалізм”. Це видання стало однією із основних підвалин у теоретико-методологічному підґрунті цього дослідження. Крім цього, згодом А. Карась видав монографію “Філософія громадянського суспільства у класичних теоріях і неокласичних інтерпретаціях” [6], де у розділі “Контури семіотичної інтерпретації” зроблено спробу висвітлити розвиток громадянського суспільства як семіотично-дискурсивний процес з урахуванням, зокрема, особливостей українського соціального і культурного розвитку.

Заслугує неабиякої уваги також тогорічний вихід у світ “Семіотики” Г. Г. Почепцова [7], який подав цю науку як спосіб структуризації дійсності, властивий людському мозку, як тип універсального аналізу об'єктів різної природи. Значна частина книги відведена семіотичній радянської цивілізації, що, певним чином, впливає на пострадянські країни, і це зорієнтувало на можливість застосування надбань семіотики у дослідженнях власне соціального контексту, зокрема сфери правовідносин.

Наступною хвилею розробок українських науковців із залученням знань зі сфери семіотики стали дисертації здебільшого із філософських спеціальностей та філософії права. Спочатку семіотика була тільки одним із аспектів дисертаційних досліджень, наприклад, у контексті філософського символізму (П. В. Кретов) [8], а далі її щоразу впевненіше як основне методологічне підґрунтя, скажімо, вивчення соціальної реальності (А. В. Чантурія) [9], культурно-маркованих знаків історичних епох (Ю. П. Чала) [10],

антропологізму та когнітивної семантики (А. В. Шарипін) [11], архетипної пам'яті (О. В. Дуброва) [12], комунікативної стратегії телебачення (В. В. Бабенко) [13] або середовища державного управління (В. М. Дрешпак) [14] тощо.

Паралельно захищалися дисертації філософсько-прикладного характеру, зокрема у сфері праворозуміння. До таких належать дослідження С. Е. Зархіної [15], де виконано реконструкцію історичного розвитку ідей, що стосуються філософського осмислення мови права та юридичної семіотики; П. М. Балтаджи [16], яка використовувала методологію семіотики для виявлення закономірностей та особливостей мови актів застосування права і визначення її залежності від рівня професійності, мовної підготовки, загальної та правової культури суб'єктів правозастосування; а також А. С. Токарської [17], яка здійснила, з одного боку, комплексний науково-теоретичний аналіз та вивчення ключових напрямів оптимізації регулювання правової комунікативної діяльності, а з іншого — їх комплексне філософсько-правове обґрунтування на підставі тих базових механізмів міжсуб'єктних інтеракцій, що лежать в основі генерування сучасного права, зокрема герменевтики, аксіології та семіотики. Символічна функція була виокремлена як одна з основних функцій законодавчих дефініцій у дослідженні Т. С. Подорожної [18]. Структурно-семіотичний аналіз став суттєвим науковим доповненням для універсального методу інтерпретації у контексті вивчення А. М. Бернюковим юридичної герменевтики як методології здійснення правосуддя [19]. Декілька розділів присвячені дослідженню бінарно-опозиційного характеру правової дійсності, парадигматичної та синтагматичної систем права, невербальних і вербальних семіотичних систем права, принципу бінарних опозицій у тілесних практиках права (щоправда, римського) у докторській дисертації В. М. Вовк [20]. Усі ці розробки стали у нагоді для вироблення власних авторських позицій щодо концептуальних засад семіотики й семіології права [21].

Дослідженням, дотичним до семіотики права, зокрема вивченням співвідношення права і символічної реальності, їх взаємодії та взаємовпливу стала монографія В. Речицького [22], в якій проаналізовано поняття, функції та властивості символічної реальності (в тому числі юридичної дійсності). Але тут тільки окреслено право як “знакову систему, матеріалізовану в тексті закону ідеальною формою, яка здатна породжувати віртуальний простір “сутностей” і “смислів” ..., спрямовувати соціальну активність адресата й впливати на його взаємини з іншими людьми та навколишнім світом”. Натомість про механізм виникнення такої знакової системи, тим більше про її функціонування як процес семіозису нічого не згадується.

Вдало здійснила загальнотеоретичне дослідження знаковості права Т. Дудаш [23], яка, зокрема, розкрила семіотичні засади правопозначення, символізацію мононорматики, розмежувавши при цьому правопозначення і правоназивання, ввівши цю проблематику в контекст герменевтичних аспектів процесу й результату праворозуміння та його впливу на офіційну інтерпретацію юридичних норм.

В останні роки дедалі частіше з'являються публікації наукових статей із проблем семіотики права. Так, вивченням питань застосування семіотики у сфері права та правовідносин активно займається київський науковець О. Павлишин, але і він залишає осторонь семіологію, що є парадигмально цілісною методологічною основою для розробки нового підходу до праворозуміння. Прикладний аспект застосування семіотики у праві як оригінального методологічного підходу в розслідуванні злочинів, зокрема у розгляді речових доказів, вивчає дніпропетровський дослідник Д. Бочаров.

Про юридичну семіотику говорить О. Мережко [24], який наголошує, що право і всі юридичні явища слід розглядати з двох основних точок зору: психологічної (або внутрішньої, цим займається юридична психологія) та символічної (або зовнішньої, що є предметом вивчення юридичної семіотики). Але питання юридичної семіотики він ставить у контексті міжнародного права, зокрема, вважаючи, що “без семіотики права була б неможливою соціальна комунікація ... В цьому, очевидно, і полягає функція юридичної семіотики — забезпечення юридичної комунікації у процесі розподілу прав та обов'язків у суспільстві”. Цей знаний в Україні та за кордоном філософ права тільки

порушує проблему, виокремлюючи приклади поведінки із державною символікою, випадки розгляду справ семіотичного характеру в міжнародних судах і навіть питання “символічного насильства”. Однак невивченою залишається сама концепція семіотики права, яку беруть за основу в такій важливій сфері, як судочинство.

Те, що семіотика права має всі підстави бути виокремленою в певний філософсько-правовий напрям, підтверджує її науковий апарат. Вона має свій предмет вивчення, певне методологічне підґрунтя й сама здатна запропонувати метод для дослідження державно-правових явищ, фактів, категорій тощо.

Так, семіотика права — це, по-перше, галузь філософії права, що досліджує право як систему специфічних функціонально зорієнтованих сигналів, кодів, знаків та забезпечує новий концептуальний підхід до вивчення правової дійсності через її знакові системи; по-друге, частина загальної семіотики, що вивчає знаки та знакові конструкції права в системі суспільних знаків; по-третє, галузь наукових знань, предметом якої є семіоз правової дійсності (механізм руху знаків, що передбачає їх виникнення, формування та функціонування).

Об'єктом дослідження у семіотиці права виступають суспільні відносини як сукупність знакових явищ, дій, подій, фактів, дійових осіб і відносин між ними тощо. Предмет семіотики права — право і правова дійсність як системи соціальних знаків, зокрема:

- семіотичні форми буття права (знаки, коди, їх соціальні сигнали);
- пізнавальні властивості правових знаків та їх антропосоціальна зумовленість;
- функціональність і прагматизм знаків у контексті правовідносин.

Тобто семіотика права концептуально охоплює всі основні філософські аспекти (онтологію, гносеологію, антропологію, аксіологію та праксеологію) права як суспільного феномену, який створений і діє на основі функціонально зорієнтованих кодів, символів, знаків соціальної дійсності.

Методологічну основу семіотики права становлять:

- *семіотичний підхід і семіологічний аналіз* у вивченні процесів творення та функціонування суспільних, у тому числі правових знаків і їх систем;
- *герменевтичний підхід*, що у поєднанні із семіотикою (семіологією) принципово деконструє гносеологію і забезпечує інтерпретацію правової дійсності;
- *синергетичний підхід*, що забезпечує семіотику права механізмами спонтанного формування і збереження складних систем;
- *феноменологічний підхід* для вивчення механізму відтворення правової дійсності у правосвідомості соціального суб'єкта;
- *діяльнісний підхід*, що послужив методологічною основою для дослідження закономірностей виникнення та закріплення правових знаків і процесу їх руху в єдиному інформаційному полі;
- *функціональний підхід*, що дав можливість розглядати правовий знак як функціональне явище, органічно пов'язане з процесами самоорганізації та управління;
- *системний підхід*, що передбачає виокремлення додаткових складових процесу правопізнання — чинників знакового відтворення елементів правової дійсності та їх конституювання.

Крім цього, в семіотиці права доречним є використання таких *загальнонаукових методів*, як логічний (зокрема прийоми аналізу і дискурс-аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії, абстрагування тощо) та моделювання; *спеціальних методів* — соціологічного, лінгвістичного, психологічного, політологічного та ін.; *конкретних методів* — спеціально-юридичного, юридико-технічного, порівняльно-правового. Причому вся методологічна основа застосована із дотриманням принципів всебічності, історизму, комплексності, професіоналізму, гласності, відповідності, системності, цілісності, ієрархічності, відображення, різноманітності, що дає можливість аналізувати правові знакові конструкції як у парадигматичному (концептуальному), так і в синтагматичному (системному) аспектах, а отже, забезпечувати достовірність отриманих результатів і висновків.

Семіотика здатна запропонувати іншим наукам механізм виявлення знаку як медіатора зв'язку слова (поняття) та об'єкта відтворення, абсолютного значення і конкретного змісту (в цьому проявляється медіаційна функція семіотичного підходу). Іншими словами, "семіотичний підхід передбачає дві важливі практики — створення речей за допомогою знаків та розрізнення "семіотичної норми" (значення, денотата, предмета) і її конкретної реалізації (змісту, концепту)" [25, с. 25]. Загалом, ми згодні з В. Розіним, що семіотика як підхід чи метод (бо поки що тільки йдеться про його загальнонаукове визнання) спроможна виконувати декілька завдань:

1) відповідати на запитання традиційних наук, які ставить час, але на які ці науки при їх виникненні не були орієнтовані (наприклад, щодо індивідуального і колективного у співвідношенні мови та мовлення, щодо розвитку мов різних функціональних напрямів та ін.);

2) вибудовувати класифікацію (типологію) знаків і знакових систем;

3) проводити власне семіотичне пояснення реальності на прикладах пояснень знаків [25, с. 25].

Розгорнута концепція семіотики права як філософсько-правової парадигми є поєднанням філософських, загальнотеоретичних і метатеоретичних основ вивчення права як системи знаків і знакових утворень соціальної дійсності із залученням для цього наявних знань із мовознавства, логіки, психології, соціології та інших наук з метою пояснення механізмів їх виникнення та функціонування у суспільстві.

Ця концепція дає семіотичне трактування форм буття права (в діалектичному значенні, тобто як специфічний спосіб вираження його сутності) — сигналів, кодів, знаків правової дійсності, що наочно демонструють взаємозв'язок правового мислення і мови людини з її реальним оточенням. При цьому правовий знак визначається як емпіричний матеріальний носій інформації, який суб'єкти правовідносин сприймають на чуттєвому рівні у процесі правової комунікації як відтворення, уособлення якогось об'єкта (предмета, дії, події, явища і т.д.) і його правових ознак та властивостей, що проявляються у взаємодії та співвідношенні з іншими такими ж об'єктами. Правові знаки виконують низку соціальних функцій: номінативну, інформаційну, комунікативну, культурологічну, управлінську, дидактичну, превентивну функції та функції заощадження і збереження інформаційних засобів, а також правовий знак виступає як еквівалент і засіб відтворення та редукції (спрощення) правової дійсності, диференціації, структуризації та прогнозування її розвитку.

Семіотика права пропонує розуміння семіозу права як руху (функціонування) правової інформації у соціокультурному просторі в якості знаку, а також процесу, що реалізується як різновид правової комунікації та охоплює статичні складові — правові норми (знаковий засіб), правову дійсність (відтворюваний об'єкт), суб'єкта права (інтерпретатора) і процесуальні складові — означення (денотацію, конотацію, кодування), сприйняття (декодування) і реалізацію змісту (інтерпретанту, правову поведінку); а з домінуванням людського чинника у функціонуванні правових знаків відповідно — антропосеміозу.

Семіотика права виводить дефініцію *homo semioticus* як дихотомічне поняття, що охоплює:

1) людину як основного суб'єкта створення знаків соціокультурного простору;

2) людину як знакову одиницю цього простору.

І навіть юридична відповідальність розглядається як іманентна та функціональна семіотична характеристика правовідносин, що відповідно розкривається через її індивідуально-психологічні (страх, адаптація, залежність, усвідомлення, готовність, вибір) та колективно-соціальні ознаки (стимулювання, ціннісні установки, необхідність, компроміс, взаємодія, інтеграція), а також суспільно-організаційні (комунікація, градація, регламентація, моделювання, коригування, прогнозування) і державно-розпорядчі (переконання, примус, запобігання, охорона, покарання, регулювання) властивості.

Семіотика права розвиває комунікативний підхід до права через виокремлення антропологічних чинників його творення та функціонування, що дає підстави вважати право продуктом мовленнєвої діяльності, засобом мовленнєвого процесу, особливим стилем подачі інформації та різновидом комунікації.

У межах семіотики права набуває подальшого розвитку текстологічний підхід до права на основі семіотичного аналізу його як тексту (особливого функціонального стилю мови, знакового відтворення правової дійсності, відкритої і закритої системи), контексту (у співвідношенні з соціокультурним простором — зовнішнім аспектом і власною структурою — внутрішнім аспектом), інтертексту (в мережі соціальних взаємозалежностей) і гіпертексту (полягає у “матричності” побудови і дії права), що в сукупності розкриває тактико-стратегічний потенціал права як граматики дій соціальних суб’єктів.

Водночас треба зауважити, що не до кінця апробованою залишається сама концепція семіотики права, яку беруть за основу в таких важливих сферах юридичної практики, як, наприклад, правотворчість, офіційне тлумачення, криміналістика, судочинство тощо.

При цьому доцільно розмежовувати (чи радше розрізняти) семіотику та семіологію, що дає підстави говорити про семіотичний підхід (як сукупність способів пізнання, прийомів і методів вивчення правових знаків та їх систем), який передбачає все, що було сказано вище з акцентуванням на діяльнісний аспект, і семіологічний аналіз права як спосіб вивчення правових знаків у ролі предмета структурної лінгвістики. Тобто там, де дослідження стосується пояснення правових знаків як основних концептів функціонування у знаковій системі чи в декількох таких системах права, ідеться про семіотичний підхід, а там, де спостерігається хоча б найменший прояв механізму руху мовних правових знаків (лінгвістичний семіоз), — це сфера семіології.

А також доречно виокремити психосеміотику права через наголошення на ролі психологічного чинника як у формуванні, так і у сприйнятті правових знаків, що передбачає інтенсифікацію психічної діяльності людини та активізацію процесів сприйняття і переробки правової інформації, робить доцільним застосування правових знаків для впорядкування правової практики.

Тож загалом семіотика права має свій специфічний предмет вивчення — знаки і знакові системи, що виникають у процесі правовідносин між соціальними суб’єктами для означення і впорядкування правової дійсності. У семіотичному контексті право розуміється у широкому соціологічному його значенні як система знаків, сформованих людиною на основі соціального досвіду для спрощення сприйняття та передачі інформації про правову дійсність.

Список використаних джерел

1. Рабинович, П. М. Проблемы теории законности развитого социализма [Текст] / П. М. Рабинович. — Львов : Вища шк., 1979. — 204 с.
2. Руснівський, В. Структура лексичної і граматичної семантики [Текст] / В. Руснівський. — К. : Наук. думка, 1988. — 240 с.
3. Саенко, Л. Н. О структурно-семантических особенностях юридических документов [Текст] / Л. Н. Саенко // Вестник Киевского университета. Романо-герм. фил. — Вып. 24. — К. : Лыбидь, 1990. — С. 47–49.
4. Хоменко, І. В. Підручник з логіки для юристів [Текст] : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.06 / Хоменко Ірина Вікторівна. — К., 1997. — 413 арк.
5. Ділі, Дж. Основи семіотики [Текст] / Дж. Ділі ; перекл. з англ. та наук. ред. А. Карась. — [2-е доп. вид.]. — Львів : Арсенал, 2000. — 232 с.
6. Карась, А. Ф. Контури семіотичної інтерпретації [Текст] / А. Ф. Карась // Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і неокласичних інтерпретаціях : монограф. — К. ; Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2003. — С. 405–425.
7. Почепцов, Г. Семіотика [Текст] / Г. Почепцов. — К. : Рефл-бук; Ваклер, 2000. — 432 с.

8. *Кретов, П. В.* Гносеологічний аспект філософського символізму [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.02 “Діалектика і методологія пізнання” / П. В. Кретов. — Одеса, 2000. — 20 с.
9. *Чантурія, А. В.* Семіотичні аспекти дослідження соціальної реальності [Текст] : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Чантурія Анжеліка Володимирівна. — Луганськ, 2006. — 174 арк.
10. *Чала, Ю. П.* Відтворення культурно-маркованих знаків вікторіанської доби в українських перекладах [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 “Перекладознавство” / Ю. П. Чала. — К., 2006. — 16 с.
11. *Шарипін, А. В.* Антропологізм та когнітивна семантика [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.02 “Діалектика і методологія пізнання” / А. В. Шарипін. — К., 2008. — 16 с.
12. *Дуброва, О. В.* Архетипна пам’ять та її семіотичні відповідники у творах Волта Вітмена та Богдана-Ігоря Антоновича [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.05 “Порівняльне літературознавство” / О. В. Дуброва. — Дніпропетровськ, 2010. — 20 с.
13. *Бабенко, В. В.* Семіотичний інструментарій у комунікативній стратегії українського телебачення [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.06 “Прикладні соціально-комунікаційні технології” / В. В. Бабенко. — К., 2008. — 16 с.
14. *Дрешпак, В. М.* Функціонування семіотичних утворень у державному управлінні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з держ. управл. : спец. 25.00.01 “Теорія та історія державного управління” / В. М. Дрешпак. — Х., 2011. — 20 с.
15. *Зархіна, С. Е.* Мова права як предмет філософсько-правового аналізу [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Зархіна Стела Едуардівна. — Х., 2005. — 205 арк.
16. *Балтаджи, П. М.* Юридична мова правозастосовних актів [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Балтаджи Поліна Миколаївна. — К., 2008. — 205 арк.
17. *Токарська, А. С.* Правова комунікація в контексті посткласичного праворозуміння [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.12 “Філософія права” / А. С. Токарська. — К., 2008. — 38 с.
18. *Подорожна, Т. С.* Законодавчі дефініції: поняття, структура, функції [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Подорожна Тетяна Станіславівна. — Львів, 2009. — 205 арк.
19. *Бернюков, А. М.* Юридична герменевтика як методологія здійснення правосуддя (філософсько-теоретичний аналіз) [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Бернюков Анатолій Миколайович. — Львів, 2008. — 198 арк.
20. *Вовк, В. М.* Римське право як феномен правової дійсності [Текст] : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.12 / Вовк Вікторія Миколаївна. — К., 2011. — 443 арк.
21. *Балинська, О. М.* Семіотика права [Текст] : монограф. / О. М. Балинська. — Львів : ЛьвДУВС, 2013. — 416 с.
22. *Речицкий, В. В.* Символическая реальность и право [Текст] : монограф. / В. В. Речицкий. — Львов : ВНТЛ-Классика, 2007. — 732 с.
23. *Дудаш, Т.* Праворозуміння крізь призму герменевтики [Текст] / Т. Дудаш. — Львів : Край, 2010. — 248 с. — Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України / редкол. : Рабінович П. М. (гол. ред.) та ін. — Серія 1. Дослідження та реферати. — Вип. 22.
24. *Мережко, А.* Психологическая теория международного права (публичного и частного) [Текст] : монограф. / А. Мережко. — Одесса: Феникс, 2012. — 244 с.
25. *Розин, В.* Семіотические исследования [Текст] / В. Розин. — М. : ПЕР СЭ; СПб. : Университетская книга, 2001. — 256 с.

Надійшла до редакції 27.05.2014

Балинская О. М. Семиотика права: философско-правовой методологический подход и научное направление

На основе анализа научных исследований в области семиотики автор доказывает, что семиотику права можно считать методологическим подходом и одновременно направлением философии права. Эта область знаний имеет свой объект исследования – общественные отношения как совокупность знаковых явлений, действий, событий, фактов, действующих лиц и отношений между ними, а также специфический предмет изучения – право как совокупность знаков и знаковых систем, возникающих в процессе правоотношений между социальными субъектами для обозначения и упорядочения правовой действительности. Семиотика права концептуально охватывает все основные философские аспекты права как общественного феномена, который создан и действует на основе функционально ориентированных кодов, символов, знаков социальной действительности. Кроме этого, семиотика способна предложить другим наукам механизм выявления знака как медиатора (посредника) связи слова или понятия и объекта воспроизведения, абсолютного значения и конкретного содержания (в этом проявляется медиационная функция семиотического методологического подхода). В этом контексте семиотика права развивает коммуникативный и текстологический подходы к праву.

Ключевые слова: методология, семиоз, семиология, семиотика, психосемиотика, философия права.

Balynska, O. M. Semiotics of Law: Philosophical and Methodological Approach and Scientific Direction

Based on the analysis of research in the sphere of semiotics, the author argues that semiotics can truly be considered a methodological approach, while the direction of the philosophy of law. This discipline has its object of study – public relations as a set of iconic phenomena, activities, events, facts, characters and relationships between them, and specific object of study – law as a population of signs and sign systems that arise in the relationships between social actors to define and organize the legal reality. Semiotics of law conceptually covers all main philosophical aspects of law as a social phenomenon, which has been created and operates on the basis of functionally oriented code, symbols, signs of social reality. Moreover, semiotics is able to offer other sciences the mechanism for identifying sign as a mediator of the connection between a word or a concept and an object, the absolute value and the specific content (this reflects the mediation function of the semiotic methodological approach). In this context, the semiotics of law develops communicative and textual approaches to law.

Keywords: methodology, semiosis, semiology, semiotics, psychosemiotics, philosophy of law.

